

Työväenrunous Suoemssa

Muutamia arvostelevia piirteitä

K. J. JUSSI RAITIO

”Mä anteeks annan kaikki pikku syntisi,
en suurta syntiäsi runoutta vastaan.” —

Larin Kyösti.

Tavallinen puhekielimme on liian jokapäiväinen kelvataksaan tulkitsemaan kaikkia niitä vaikutelmia, jotka aistimiemme kautta kulkevat sieluumme. Se sisällinen innostus, inspiratsioni, jonka valtaan vaikutuksille altis ihminen joutuu usein, ja jörömpikin luonne silloin-tällöin, virittää kieleemme toisenlaiseen viireeseen kuin missä se tavallisinmin on. Tuollaisen haltioitumisen vallassa ollen me koettamme järjestellä sanamme sellaiseen järjestykseen, että ne sointuvat paremmin, kuin tavallisesti. Tavallinen känsäkourainen työmies, jonka koko olemukseen elämän säälimätön ankaruus on lyönyt leimansa ja joka työtoveriensa seurassa ei osaa hioa särmikkäitä sanojansa, voi neitoselle, johon hän on rakastunut, puhua aivan liikuttavan kauniisti. Samoin jörömmätkin luonteet, esim. kuolemantapauksen kohdatessa perhettä, voivat heltyä aivan kyöneleihin, tai ainakin lausumaan sangen valikoituja, liikuttavia lauseita manalle menneestä omaisesta. Kullakin ihmisellä on hetkiä elämässään, jolloin hänen kielestään katoaa arkipäiväinen sointu, jolloin hän muuttuu runoilijaksi.

Niin, runoilija on jokainen ihminen, ainakin muutamina hetkinä elämässään. Mutta runoilijoita on sekä hyviä että huono-

ja, riippuen heidän laatunsa monista eri seikoista, kuten esim. luontaisista edellytyksistä, esteettisestä mausta j. n. e. Ja nämä edellytykset ovatkin juuri ne tekijät, jotka takaavat runoilijalle jonkinlaisen aseman runoilijana — jos takaavat.

Kuitenkaan parhaimmillakaan tekijät, jotka takaavat runoilija ei ota menestyäkseen, jos hänen erikoisalansa sattuu olemaan esim. lemmentaulujen liikutukset. Todellinen runoilija elää mukana kansojen elämänkamppailussa ja imee tuosta kamppailusta mehunsa — antaakseen sen mehun takaaisin jalostettuna. Ja todellinen työväenluokan laulaja on kuin herkkä ilmapuntari, joka osottaa ilmataimien paineen kunakin ajankohtana tarkalleen ja vieläpä tietää ennustaa minkälainen sää on tulossa. Hänen sydämensä sykähtää vihasta joka kerta kun näen näkee osatoverinsa kärsivän vääryyttä, hänen sydämensä sykähtää ilosta joka kerta, kun hänen luokkansa alkaa irrotella iestä hartioiltaan. Hän on kuin aamurusko, joka kultasäteillään kaunistaa kaukaisen taivaanrannan ja herättää siten yönvaeltajissa aamuruskoa, luottamusta siihen, että pimeätäkin yötä seuraa päivä. Sellainen on todellinen työväenrunoilija. Ja jos hänen laulunsa, rohkaisevan, ja luottamusta tulevaisuuteen kas-

vattavan, aatteellisen sisältönsä ohella ovat muodoltaankin hyviä, soinnukkaita, niin on hän tarkotuksenmukainen taisteluse kyhällistöluokan kädessä — taisteluväline, jota valtaan nouseva köyhällistö taistelussaan pitää yhtä tärkeänä kuin muitakin aseitaan.

Tulemme nyt kysymykseen: onko kotimaassamme todellisia työväenrunoilijoita, laulajia, joiden tuotteet vastaavat nykyisen valistusaikakauden köyhällistön vaatimuksia sekä aatteellisessa että taiteellisessa suhteessa. Ja ollaksemme rehellisiä, täytyy meidän myöntää avoimesti, että me tässä suhteessa olemme perin köyhiä. Runoilijoita tosin löytyy sangen viljalti, ehkäpä suhteellisesti enemmän kuin muiden maiden työväenluokan keskuudessa. Työväenjulkaisut, jopa sanomalehdetkin ovat runoja aivan tulvillaan. Mutta minkälaisia runoja? Muodoltaan useimmassa tapauksessa sangen alkeellisia ja sisällöltäänkin useassa tapauksessa sangen ontuvia. Hän jolla on kehittyneempi korva — ja siihenhän meidän kaikkien pitäisi pyrkiä — kuulee niitä lukiessaan soraääniä, vihlovia, kirkuvia soraääniä, ja hän monessa tapauksessa soisi, että runon kirjottaja olisi sanonut sanottavansa proosanuodossa.

Tarvitsee vain luoda pikainen silmäys laulukirjaamme, tulkakseen vakuutetuksi siitä surullisesta tosiseikasta josta nyt on puhe. Vai mitä muuta osottaa esim. "Köyhän laulussa" löytyvä seuraava säkeistö:

"Vaan kenpä se köyhää johdattaa
ja suosivi köyhän lasta!
Puhmiltä hän vaan lelpää
saa
ja sääliä taivahasta."

Moinen nerontuote sekä aatteelliselta sisällöltään, että muodoltaan, on ei ainoastaan ontuva, mutta myöskin käsittämätön. Samanlainen ja jos mahdollista vielä sääliävämpi on runon säe-jakso "Työväen joukot"-nimisessä laulussa, jossa löytyy seuraava kehotus:

"Orjuuden haudasta
kunniaakaan
sankarityöhön jo
kiiruhtakaa!
Rukoile, kärsi, se ankara käsky
pirstoiksi työdään ett' sir-
paleet soi."

Tuon voi ymmärtää ainoastaan siten, että siinä kehotetaan kiiruhtamaan kunniaakaan orjuuden haudasta sankarityöhön! Voiko sitten olla olemassa "kunniaakasta orjuuden hautaa", siihen voinee ainoastaan runon kirjottaja antaa vastauksen, samoin kuin selityksen siihen kuinka käskyn pirstoiksi työminen olisi suoritettava.

"Maalaisväestölle"- nimisessä laulussa tavataan m. m. seuraavanlaiset kielikukkaset:

"Terve tulo joukkohomme"

ja

"Minkätähden pitäis sitten
kärsii sortoo mahtavilten."

Tuollaiset sanontatavat muistuttavat pohjanmaalaista murretta, jota runoilija sentään tuskin lience ajatellut.

"Torpparien marssissa" taas kehotetaan katkomaan kaikki "heikaleet", mutta kuitenkin ei siitä käy selville, mitä noilla "heikaleilla" tarkotetaan. Samassa marssissa, jolle muuten on saatu erittäin hyvä sävellys — neuvotaan että

"elä aina kerjälle,
orjuudest' vain turvaile",

mutta harva ymmärtänee mitä tuolla "turvailemisella" todella tarkotetaan.

Edelläolevat näytteet on aivan umpimähkään otettu Työväen Laulukirjan eri sivuilta, joten ne kysymyksessä olevassa suhteessa eivät ole suinkaan tyhjentyviä. Miltei jokaiseilla sivulla vilisee aivan vilisemällä samanlaisia kankeuksia ja ajatushäiriöitä, ja ovat ne surullisena todistuksena siitä äärettömyydestä mitä me runojemme muodollisessa puolella vielä puutimme.

Entäs sitten muut julkaisumme? Ne ovat lievimmin sanoen samaa maata. "Lausuttavia runoja"-vihoissa, jotka on kustantanut Työv. Sanomalehti O. Y., tapaa aivan tulvanaan tämänlaatuisia "loppusointuja": kovasti — somasti, hiivoja — viivoja, molemmat — ovelat, olkoon — halkoo, taistelut — riivattui, j. n. e. Joku aika sitten Työläisen kustannuksella Porvoossa ilmestyneessä "Kokoelmassa lausuttavia runoja" eri tekijäin runoissa "soinnutetaan" seuraavanlaisia sanoja: vielä — siellä, pirstoatte — runtelette, piilette — muuanne, pyhää — hyvää, kierii — käärii, katson — tahdon, ompii — luopi, riemun — sielun, pieni — liesi, pauhaa — hautaa j. n. e., j. n. e. loppumattomiin. Ja eräs tunnettu runoilijattaremme ilman pienimpiäkään omantunnonvaijoja soinnuttaa sanat: köyryseljin — suutan' telji, alla — vallan j. n. e. Entäs sitten nimim. Irvi Työväen Joulubunissa eri vuosina? Hän katsoo olevan työväelle erittäin kasvattavaa, sekä aatteellisessa

että taiteellisessa suhteessa, seuraavanlaisenkin "runon":

"Näen sinut varmaan
kun orvokki kasvaa.
Rakkaus armaan
taas uneiman rasvaa.

Rintasi pieni
mun rintaani raapii,
huulesi pieni
myös huilitani kaapii".

Samassa julkaisussa v. 1913 eräs naisrunoilija kertoo kukkia myyvistä tyttösestä seuraavaan tapaan:

"Niin hän tuoksuvia kukkia myy.
Ei kestänyt kauan lapsen onni.
Hän oli kaunis ja siinä oli syy,
sillä hänet näki lihava sonni."

Kuten runoilijain on tapana, käyttää ylläolevain säkeidenkin kirjottaja kuvaannollista kieltä, tarkottaen tuolla "sonnilla" jotakin herrasmiestä.

Tämä tässä esitetty syntirekisteri, joka on vain hiukkanen siitä syntitaakasta jonka me olemme saaneet hartioillemme runotarta vastaan tekemiemme rikosten johdosta, osottaa tavallaan kuinka paljon työtä meidän puoleemme runosepillä on vielä edessään ennenkuin he saavuttavat sen tason josta runokielellä köyhälistölle puhuminen edellyttää. Ei nimittäin saa tyytyä siihen, että runotuotteet mahdollisesti tyydyttävät sitä osaa köyhälistöstä, jonka taideaisti ei ole vielä täysin kehittynyt. Ei. Sillä runojen yhtenä tärkeänä puolena on — samoinkuin teatterin yhtenä tärkeänä tarkotuksena on kielenkäytön kehittäminen — kehittää työläisten taideaistia, niin että he kykenisivät runoilijoiltaan vaatimaan yhä täydellisempää, ja siten pakottamaan näitä kohoamaan yhä kor-

keamalle taiteelliselle tasolle, s. o. saattamaan tuotteensa sisällyksikkäiksi ja soinnukkaiksi.

Ja mitä kauniimmin työväenluokan laulajat kykenevät lyyraansa helkyttämään, sitä syvemmälle tunkee sen sävel työväenluokan sydämeen. Ja silloinkin työväenluokka tuntee jokaisessa runoilijainsa tuotteessa olevan palasen omaa elämäänsä ja

sydämensä sykintää, niin silloin varmaan on runo saavuttanut tarkoituksensa. Silloin se kykenee lämmittämään, innostamaan ja rohkaisemaan niitä, jotka itse vain ani harvoin, raskaan arkisen taakkansa alla jaksavat virittää sielunsa kantelon tavallista kauniimmin sointuvaan viireeseen. Koettakaamme pyrkiä siihen!

